עין משפט
נר מצוה

כ
א מיי' פ"ח מהל' אבל אכות הטומאה ס"ח
כא
ב מיי' פי"א מהל' אכות הטומאה ס"ט ופי"ב הט"ו
כב
ג ד מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ח
כג
ה מיי' פ"ז מסל"ב הי"ל סמ"ג עשה ל"ח טור ש"ע סי' קפ ס"ג

מסורת הש"ס

תגיגה יח ב

חולין לג:

תגיגה כ. חולין לה:

עדיות פ"ד מ"ו

ברכות לא: תוספתא פ"ם

גזרו עליהן והא דנקט ספק משקין משום דאיירי הכא במשקין: דבר אחר. היינו טעמייהו דב"ה משום דאין ידיים לחולין דלא גזרו על הידים בחולין אלא משום סרך תרומה אבל מן התורה אין לנטילת ידים עיקר כלל כיון דהכא דבחולין לא חיישינן בספקן: וכב"ם יש ידים לחולין. בתמיה. וחסר כאן. וכך היא הגי' בפ"ב דכבורים וכסוף פ"ב דתגיגה אלא משום נטילת סרך. כלומר דמשני דגם לב"ם אין ידים לחולין אלא משום דתקנו אף לחולין משום סרך תרומה מתמירין אף בחולין משום האי תשבא דאמרן: תיפתר או כרשב"א וכו'. לא שייך הכא אלא במס' בכורים הוא דשייכא וכן בתגיגה ואיידי דמסיים התם הכי אליבא דב"ש גרים לה נמי הכא כדרך הש"ס הזה. והתם פריך על הא דקתני בתגיגה טולין ידים לחולין ולמעשר ולתרומה מהא דתנן ברים פ"ד דבכורים התרומה והבכורים טעונין רחיצת ידים מה שאין כן במעשר ומשני אלא משום נטילת סרך והדר פריך והתניגן תרומה. במתני' דתגיגה. וכי יש תרומה משום נטילת סרך. כלומר הא מדנקט לחולין ולמעשר בחד דבא עם התרומה ש"מ דבחדא מתחא הוו וכמו דתרומה מגזרת י"ח דבר הוי ה"נ בחולין ומעשר ולא משום סרך דתרומה והדרא קושיא לדוכתה הא דקתני בבכורים משא"כ במעשר. ומסני אלא בחולין שנעשו על גב הקודם. במתני' דתגיגה מיירי בחולין שנעשו על טהרת קודש ופריך שם וחולין שנעשו על גב הקודש לא כחולין הן. בתמיה. ועלה הוא דקא משני תיפתר או כרשב"א או כר"א בר' לדוק דלקמיה: הידים תחלה לחולין וזניות לתרומה. כלומר אם תחלות הן כגון שהכניס ידו לבית המטוגע וכר"ע ברים פ"ג דידים דס"ל דהמכניס ידו לבית המטוגע דלא נטמא כולו כ"א ידו דבר אחר אין ידים לחולין. וכבית *שמאי יש ידים לחולין. תיפתר או כרבי שמעון בן אלעזר או כרבי אלעזר בי ר' צדוק. כרבי שמעון בן אלעזר *דתני רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר הידים תחילה לחולין [6] ושניות לתרומה. או כרבי אלעזר בי ר' צדוק דתנינן תמן *חולין שנעשו על גבי הקודש הרי אילו כחולין [7] רבי אלעזר בי ר' צדוק אומר הרי אילו כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד. *תמן תנינן הסך שמן טהור נטמא וירד וטבל בית שמאי אומרים אף על פי מנטף טהור [8] ובית הלל אומרים טמא ואם היה שמן טמא מתחילתו בית שמאי אומרים כדי סיכת אבר קטן ובית הלל אומרים [9] משקה טופח. רבי יהודה אומר משום בית הלל טופח ומטפיח. כהלפת שיטתהון דבית הלל תמן אמרין טמא והכא אמרין טהור. תמן בעינו הוא. והכא בלוע במפה הוא:

הלכה ד מתני' בש"א *מכבדין [10] את הבית ואחר

וקסבר ר"ע דכדין ראשון לטומאה להן: וזניות לתרומה. כלומר לתרומה אף במקום שהן זניות בלבד פוסלות את התרומה ולהאי תנא מוקמינן מתני' דתגיגה בחולין גרידי וכגון שהן תחלות וטעונין נטילת ידים אף לחולין: או כר"א בר' לדוק. כלומר או לעולם כדאמרי' מעיקרא דבחולין שנעשו על טהרות קדש מיירי התם וכר"א בר' לדוק דקדש מיירי בסוף פ"ב דטהרות דס"ל דדין תרומה להן לטומאה שניים ולפסול אחד והלכך בעו נטילת ידים כתרומה: תמן תנינן. בפ"ד דעדיות: ב"ש אומרים אע"פ. שהשמן מנטף מבשרו לאחר שנטבל טהור דהרי השמן טהור היה. וב"ה אומרים כדי סיכת אבר קטן גרסי' כמו שגרסו שם. כלומר אם לא נשאר מן השמן על בשרו אלא כדי סיכת אבר קטן ויותר מכשיעור זה טמא בשביל השמן שנטמא כשנטמא הוא ונשאר על בשרו וטמאוהו מפני שהשמן לא נטהר במקום שאין לך משקה שמקבל טהרה במקום אלא המים בלבד ע"י השקה: ב"ש אומרים כדי סיכת אבר קטן. טהור טפי מהכא טמא: וב"ה אומרים משקה טופח. אע"פ שאין בו אלא כדי משקה טופח טמא: טופח ומטפיח. לריך שיהא טופח עד שיטפח עוד לכף אחרת שתיגע בכף שנגעה בזה הטופח קתני מיהת ב"ה מחמירין במשקה טופח וא"כ מחלפה שיטתייהו דתמן אמרין טמא והכא לא חשבו במשקה טופח שימאו מחמת הכשר: ומשני תמן בעינו הוא. השמן על בשרו אבל הכא בלוע במפה הוא מחמת מגיעה הידים והלכך לא חיישינן הכא מידי:

הלכה ד מתני' ב"ש אומרים מכבדין את הבית. מקום שאכלו שם מכבדים אותו משורי אוכלים שנתפררו

מראה הפנים

אליבא דב"ע ואפי' לר' יוסי ואם הבלתן טמא אז לא ישתנו על הבלתן דים כאן ספק מקשין לאוכלין וכיונו נמי דקתמר בטעמא קמא לשולם ספק מקשין לידים טהור הא ספק משקין טהורין לכל הן אלא דבעי למיקט בהא ואפי' לר' יוסי דפליג נמי התם בספק ידים דס"ל דליטהר טמא הכא מודה דלענין לטמא אחרים הוא ושוב דגם ספק משקין לידים ליכא הכא וכזה מבואריין דברי התוספתא להני תרי טעמי וכן לאוקמתא דהכא בבלתן וכדאמרן ומזה תדע דהא דמייתי בסוגיית דהם דיון בטעמא בתרא דהתוספתא ובאוקימתא דבלתן טמא ודוקא על בבלתן לב"ם כל כי מילתא לא אתיא אלא אליבא דר' יוסי דפ"ד דטהרות דהא מיהת אין כאן אלא ספק מקשין שמא שמאו מקשין בטמאם מחמת הבלתן וכו' ואין כאן ודאי שיהיו מקשין בטמאם כדי להיטמא ולתוב ולטמא את האוכלין ואליבא דר' יוסי ניחא הוא דמישינן לבני כאוכלין ומבל הין מבואר לן עלה לטעמיה דבכמב"ם ז"ל דלא בנית כלל לאלו ב' הדיעות דמתני' אליבא דב"ש לא לדין המוצגת הכוס דמתני' דלעיל ולא לדין המקבת בטמאם דבאי מתני' דלאו אליבא דבלבתא ניחא. וכדיוא לעיל לבאוהב איבא טעמא בלאו בבי דבולה בוגיא ואי אליבא דבלבתא לשיטתיה דפסק דאין משקין מטמאין כלים אלא בבאין מחמת אב טומאה וכבר זכרנו מזה בהלכה לעיל ד"ה אחיה דב"ש כר' יוסי וכו' ומיהו אבתי הוא לן למידק דהא שיטתיה בר"מ ס' ס"ם דבלים ובכ"ה דהכא בטבולר בבל לעיל וא"כ לבל בפחות הוא לו להבינה דין המוצגת הכוס בב"ה ובשיטתיה. ובשיטת דקשיא מ"מ לא הבינה דין המקבת ידיו בטמאם דבאי מתני' דהא בהאוכלין אף המשקין בבאין מחמת ידיים מתטמאין בדאמרי' בהדיא בפ"ק דשבת ובדפסק הוא ז"ל בפ"ח מהלכות הטומאות. אלא דמהאי הוספתא ומבה דהכא למדנו לשמעו דבכמב"ם בשיר דבא ניחא בתן אלא בפסק משקין בלבד בדקרי לה בהדיא בן ובדקתמר נמי לקמן בבא בטמאם הוא ואיכא אלא תשם בפוקא בעלמא. וא"כ אין ר"מ בלל בלאו הדיעות דאמאי דקי"ל בפסק מבקין בלבל טהור ובתפ"ק דפ"ד דטהרות ובדפסק הוא ז"ל בפי"ד דהל' המכר ובן בספק ידים שם. ובשתא אף בבלתן טמא מגיעו ע"ג ובן על בבבת ובבל מקום בליבא חשבת בלבל בל בבת דאין בתן ודאי טומאת משקין. וזהו מה שבליתי לבתר בתן:

דתני בשב"א אומר מכוס ר"מ וכו'. בריתתא זו הוכלה במס' חולין דף ל"ג ע"ב ומפרש לה התם כמו שבתבתי בפנים. ומבואר הוא דלמתני' דתגיגה הוא דשייכא בל כי הא מתיפתר וכו' עד תמן תניגן כמו דאיתא התם ומתני בפנים:

עמודי ירושלים הנינא

תמן תנינן כו' עי' בביאור הראב"ד לעדיות (פ"ד מ"ז) שגרס מיחלפא שיטתא דב"ש תמן אמרו מטהר וב"ה (מ"ם וצ"ל וכה כלומר כאן) אינון אמרו טמא כלומר בטמ' עדיות הן אומרים שמן שעל נופו מסוס הוא לפיכך בטל הוא על נופו משא"כ בטמאה אם היה שמן טמא מתחלתו כי מיחלפא שיטתיה דב"ה תמן אמרו טמא ובה (צ"ל וכה) אמרו מטהר (כלומר והכא ודאי א"א שלא יהיה שם משקה טופח) תמן בעינה בדם הכא בבלוע בטמאה דעי וע"ש בראב"ד והמהגי על הס"ם שלא ראה דברי הראב"ד הללו ובגרסתו מה שחבר בירושלמי לפנינו ושוב ראיתי בפי' מס' תרדים שכתב שני' הראב"ד היא כב"ה דמיחלפא שיטתהון דתמן אמרו מטהר וכאן אמרו טמא ע"ש מה שדחק מאוד בבאורו והוא מהתימה בדברי ב"ה נרס הראב"ד תמן אמרו טמא ובאן אמרו מטהר ולפ"ז א"ש דברי הירושלמי בלא דוחק:

פירוש מבעל ספר חרדים

טהור. כדאיתא פ"ב דטהרות דבל ספק בטומאת ידים טהור: דבר אחר אין ידים לחולין. כלומר ואפילו אם סיה סדין דספק טומאת ידים טמא דווקא לתרומה דאי לומר כן דידים בזניות וקי"ל אי אשה אליבא בתרומה אבל המחלוקת בל ב"ש וב"ה בכשודת בל הדם דלא אבל אלא חולין ומן הדין לא לריך נטילה בלל לחולין דאין אי אשה אליבא בחולין לב"ש אלא מבוס סרך תרומה אחם יבגילו אוכלי התרומה לאכול חולין בלי נטילה יהיה נסרך לאכול אף תרומה בלי נטילה בדאיתא בבבלי וכיון דאין ודאי אין דאוי לחוש לספק ידים לחולין בלל: ובית שמאי אי ידים לחולין. בתמיה וכי בית שמאי דאמרי מהי דאי הוו אבלי תרומה הוה אסבר לומר דפליגי אתתניתין דספק טומאת ידים דאשכחן ר' יוסי דפליג בלות ספיקות ואיבא לאימר דבית שמאי פליגי אבלהו ספקי דמבוס דוחקו טמא אבל לחולין דמן הדין ודאן טהור אלא מבוס סרך תרומה א"ל בשיטת בספקן אלא אי סברי דוחקו טמא דיש לחולין לומר דלא מבוס סרך תרומה ברבה נטילה אלא הס"ל אי אשה אליבי בחולין וזה תימה גדול דסלבה פסוקה היא אין חולק דאין אי אשה אליבי בחולין: תיפתר וכו'. כלומר ודאי בבא לא אליבי ד"ע אין אי אשה אליבי בחולין אלא אמאייהו דב"ש הס"ל בר"ש בן אלעזר דאמר בי ר' צדוק. כלומר אי נמי מתני' לאו בחולין בעלמא אלא אליבאייהו דב"ש וב"ה בחולין חולין בטהרת הקודש ושניין אוחן על טהרת הקודש דב"ש סבר בתרומה דמו ואפ"ג דמיקר גזירת ידים לא היו אלא שניות הרי אי אשה אליבי בתרומה וב"ה סברי בחולין דעלמא הס דבעלה דעמו אלא בל הדם: ידים תחלה לחולין וזניות לתרומה. הבנון הזה קבה מאוד אין יתבן לאתמיר בחולין אפי מתרומה ומאפי קושיא זו הבבלי בפ"ב דחולין מפרשה בחותם גדול וחיריגלמי מניחה בפשטה דאין זו תומה בחולין אפי מתרומה אלא בשנזרו אבלי תבמיה אומאה בל הידים מבוס דסחם ידים שפקיות הן בן ס"ל לרשב"ם דבין בחולין בין בתרומה גזרו בשום ובתרומה דאי אי אשה אליבי אמרו די בעלמר ידים בזניות הן דיזהרו מלאבול אותה ומליגא בה בלי נטילה ולא רצו לאסמיר אתא לסם דין בחולין לטומאה שהתרומה שיגעו בה בלי נטילה תהיה בזית ואם תיגע בחתרת תהיה אליבה אלא אחמוה ליטמא אלא מה שיגעו הידים בלבד ולא גם בחולין שיגעו בבם הידים ואם היו מותנין לבם דין בחולין דבחולין דאשה בלום אסרי אין אי אשה אליבי בחולין אלא בלבד דין בחולין אלא בדין בחולין דאשה